

Përgatiti: Gen Kelmendi

“Kërkoj të më konsideroni pasues të Muhamedit”. – Tolstoj

Në një shënim të tij të viti 1907 lexojmë këto fjalë prekëse: “Gjithnjë më shumë e më shumë vuaj, gati fizikisht, duke parë pabarazinë në mes pasurisë dhe teprimeve të jetës sonë dhe të varfërisë që na rrethon; unë s’kam fuqi të pakësoj këtë pabarazi. Këtu qëndron karakteri tragjik i jetës sime”.

*Më 1908 pas dështimit të revolucionit të parë rus në lidhje me dënimet me vdekje, të shumta nën regjimin shtypës të kryeministrit reaksionarë Stolipin shkruan artikullin demaskues “Nuk mund të heshtë!”. Se ç’forcë morale kishin fjalët e tija dhe se sa fort i tronditin themelet e autokracisë, shihet te një artikull i një gazete reaksionare: “Dy mbretër ka ndër ne: Nikolla II dhe Leon Tolstoj. Cili nga të dy është më i fortë? Nikolla II nuk mund t’i bëjë asgjë Tolstoj, nuk mund të trondit fronin e tij, kurse nga ana e tjetër Tolstoj tronditë me siguri fronin e Nikollait dhe dinastisë së tij”.

Tolstoj ishte bërë shkrimtar universal. Rusia zyrtare s’kishte fuqi t’i bënte ndonjë të keqe. Vetëm kisha e mallkonte vit për vit si heretik e mohues të fesë ortodokse.

*Një ditë kur po shëtiste me kalë me të birin humbi rrugën në mes të pyllit.

- E di se ku jemi këtu? - e pyeti djalin.

I biri i tha se Jasnaja ishte përpara tyre. Dhe Tolstoj donte të kthehej në shtëpi, duke ndjekur atë drejtim.

- Është e pamundur, - i tha i biri, - nga kjo anë ka shumë ferra që do të na i çjerrin duart.

Tolstoj nuk desh të kthehej mbrapa dhe i tha të birit:

- Sidoqoftë le ta provojmë! Vazhdoi të ecte me kalë dhe ferrat e para nisën të gërvishtin. I biri e pa krejt të gjakosur por aspak të shqetësuar.

- Vështro biri im, - i tha, - siç e sheh unë jam çjerrë gjithandej nga ferrat, por ç'rëndësi ka? Unë kërkoj në çdo gjë rrugën e drejtë, dhe në qoftë se do të çirrem ende, prapë do kërkoj rrugën e drejtë që është edhe e vërteta.

*Leon Tolstoj i thanë se në të gjithë fshatin Jasnaja Poljana fshatarët e tij kishin vetëm tri lopata që nuk mjaftonin për punë. Ai nuk pranoi të blejë të tjera duke thënë:

- Më mirë kështu! Fshatarët do t'ia huazojnë njëri-tjetrit lopatat dhe do të mësojnë të ndihmojnë dhe të duhen ndërmjet tyre.

*Një ditë shkoi për ta takuar nacionalisti i famshëm Derul de Pol, që mbronte idenë e fitores ndaj Gjermanisë.

Leon Tolstoj që zakonisht me të huajt ishte i sjellshëm dhe shumë korrekt, këtë radhë e humbi durimin dhe iu përgjigj:

- Kufijtë duhet të përcaktohen me marrëveshjen e popujve dhe jo me hekur dhe gjak. Dhe kur të ketë njerëz që do ta kuptojnë këtë atëherë nuk do të ketë më luftëra në botë.

*Tolstoj hapi një shkollë për fëmijët e fshatarëve të tij ku zbatoi një sistem të ri mësimi. Mësimi nuk duhej të jepej mekanikisht dhe me pahir. Kur te nxënësit shihte lodhje dhe mungesë dëshire për mësim e mbyllte shkollën. Pas një ndërprerje pak a shumë të gjatë ai dëgjoi të trokitnin në portën e tij. Zërat fëmijërorë të nxënësve i thoshin:

- Ju lutemi hajdeni na bëni mësim, kemi dëshirë të studiojmë.

*Në vitin 1891 Leon Tolstoj ishte i zënë me një punë shumë të rëndësishme. Kur shpërtheu zia e bukës, ai la çdo gjë dhe iu vu punës për organizimin e ndihmave për të uriturit. Atëherë hapi mbi dyqind mensa falas.

Një herë, duke ditur që një grua e ve e varfër fshatare vetëm nuk mund ta korrte grurin, Tolstoj shkoi vetë me drapër në dorë për të ndihmuar, duke punuar përplasi gjurin pas një rrote. Pa u ankuar fare vazhdoi punën. Dhimbja iu shtua shumë. Nga ethet i hipi temperatura e lartë. Iu desh të shtrihej në shtrat për disa javë, por nuk u ankua fare.

*Leon Tolstoj hyri në sallën kur e shoqja po u lexonte fëmijëve një kapitull nga "Lufta dhe Paqja". Ndenji në këmbë te pragu i derës duke dëgjuar dhe kur kapitulli mbaroi tha papritur:

- Sa i bukur që ishte!

*Lav Nikolajevi? Tolstoj, shkrimtar rus

Ai e pati gruan një femër te bukur...

Një mbrëmje ai i tha:

- Merre këtë letër dhe më shkruaj të gjitha fjalët që të kam thënë kur të kërkoja të bëheshe gruaja ime. Shpresoj se do të kujtohesh.

E shoqja mori letrën dhe nisi të shkruante. E gjithë ajo që shkroi ishte deklarata e famshme e dashurisë që gjendet te libri i tij `Ana Karenina.

*Kur poezitë në prozë të Turgenievit patën në Rusi sukses të madh, Leon Tolstoj provoi të shkruajë dhe ai në këtë gjini. Për të pasur një gjykim sa më të paanshëm për punët e tij, ia dërgoi materialin me pseudonim një revistë që drejtohej prej një miku të tij. Tolstoj atëherë ishte

i famshëm dhe shkrimi i tij si do që të ishte do të botohej, prandaj nuk e përdori emrin e vet. Redaktori e ktheu dorëshkrimin si të pabotueshëm, sepse autori nuk e kishte ende përvojën në artin e të shkruarit.

Tolstoi nuk thuri më kurrë poezi në prozë.

*Tolstoi prekej shumë shpejt. Turgenievi, pas shtatëmbëdhjetë vjetësh që ishte zemëruar me të, shkoi për ta takuar në Jasnaja Poljana. Gjatë ditëve që ndenji atje foli shumë për veprat e tij dhe i lavdëroi ato.

Pasi u kthye Turgenievi, Tolstoi i shkroi: "Kur dëgjoj për veprat e mia provoj një ndjenjë komplekse, ku elementi kryesor është turpi dhe dyshimi se po më tallin. Megjithëse besoj në mirësinë tuaj më duket se ju keni qeshur me veprat e mia.

Më mirë do të jetë që të mos flasim më këtej e tutje me njeri-tjetrin".

*Në shtëpinë e Tolstois ishin piktori i shquar Rjepin dhe aktori Andrejev. Kur po bisedonin të tre së bashku, një zonjë, e cila kishte ardhur për t'i bërë vizitë zonjës së Tolstois, u ul në piano dhe nisi të luajë me shumë ndjenjë "Sonatën e Krajtzerit" të Betovenit.

Të gjithëve u la shumë mbresa. Atëherë Tolstoi tha:

- A duhet të bëjmë edhe ne sonatën tonë Krajtzerit? Unë do ta shkruaj, Rjepini do të pikturojë dhe Andrejevi do ta recitojë.

Propozimi u pranua me entuziazëm, por vetëm Tolstoi e kreu detyrimin e tij.

Tolstoi i tha Gorkit:

- Po të isha mbret, do të nxirrja një ligj që do t'ia ndalonte të drejtën e të shkruarit atij shkrimtari që përdor një fjali kuptimisht të gabuar ose ai që do të bënte gabim gramatikor të fishkëllehej nga lexuesi.

- Si, - u përgjigj Gorki, - po liria e të shkruarit?

- Liria për të shkruar deri sa duhet, por jo liri për të shkruar keq.

*Pas krizës që pësoi më 1880 Tolstoi vishej shumë thjesht pothuaj fare pa kujdes.

Një herë në Tula u dha shfaqja e një drame të Tolstois,

Tek artisti që drejtonte shfaqjen u paraqit portieri i teatrit:

- Në hyrje, - i tha, - është një fshatar si gjysmë budalla, që kërkon me

çdo kusht të hyjë në teatër dhe të asistojë në prova. Thotë se ju njeh, po mua më duket e pamundur, sepse është fjala për një fshatar injorant dhe të pagdhendur.

Kryekomiku doli te hyrja dhe u gjend përballë me Leon Tolstoin që ishte veshur me rroba dhe këpucë të bëra vetë.

*Shumë punëtorë shkonin ta takonin Tolstoin që të bindeshin nëse ai vërtetë merrej me punë krahu. Një këpucar erdhi për të parë në se këpucët që kishte bërë Tolstoi ishin të punuara mirë dhe i dha disa këshilla profesionale shumë të vlefshme. Një herë tjetër u paraqit te Tolstoi një njeri i varfër, i zbehtë në fytyrë e me lot në sy. Ai i tregoi se gruan e kishte të sëmurë shumë rëndë nga tuberkulozi. Në pranverë do të vdiste pa tjetër:

- E po, të lutem mjeshtër, të më shkruani një gisht letër dhe të më thoni a do të rrojë gjatë ime shoqe? E si të mos besojmë te Leon Tolstoi? Kështu të paktën ajo do të vdesë e qetë.

Tolstoi u emocionua shumë. Ai ishte gati që ta shkruante letrën, por i tha vizitorit se kështu ai do të bënte një gënjeshtër kurse ai ishte mbrojtësi i së vërtetës absolute.

I varfëri i kërkoi ndjesë. Kur u largua, Tolstoj psherëtiu i hidhëruar, duke menduar se nganjëherë gënjeshtër mund të ketë edhe anën e saj më të mirë.

*Më 25 shkurt 1901 Leon Tolstoj u shkishërua nga Sinodhi i shenjtë. Atë ditë të gjitha kishat e Rusisë kishin lëshuar anatema kundër këtij "armiku të zotit dhe të perandorit" (ai kundërshtonte mësimet krishtere). Tolstoj atëherë ishte në Moskë. Atje po kalonte nëpër një rrugë kryesore. Menjëherë turma e njohu dhe e rrethoi me dashuri të madhe. Njeri prej tyre tha:

- Po ky na paska qenë djalli me fytyrë njeriu?!

Grumbulli i njerëzve e mbuloi me brohoritje dhe me thirrje: "Rroftë Tolstoj". U desh ndërhyrja e xhandarmërisë për të shpërndarë grumbullin e madh të njerëzve.

*Ditën e shkishërimit, Tolstoj kaloi para pallatit të guvernatorit të përgjithshëm të Moskës. Kur e pa shkrimtarin grupi i ushtarëve, që bënë shërbimin e rojës para portës së guvernatorit, me një lëvizje të menjë-hershme, u vu në pozicion gatitu dhe për nder armë. Tolstoj iu kthye mikut që e shoqëronte dhe i tha duke qeshur:

- Vështro more mik se si këtu te ne në Rusi, i bëjnë nderime ushtarake një kriminelit të shtetit që është shkishëruar.

*Tolstoj në vitet e fundit të jetës së tij ishte kundër artit për art dhe kundër metodave të mësimin të artit nëpër akademi dhe konservatorë.

Kur po bisedonte me disa miq për këtë temë një nga bashkëbiseduesit i tha:

- E po mirë, le ta zëmë se keni arsye dhe po mbyllën të gjitha institutet artistike. Po me çfarë do të zëvendësohen?

Leon Tolstoj u përgjigj: - Vërejtja juaj është njësoj si kjo që do t'ju them tani: sikur ju të kini një ënjtje në faqe nga dhëmballa, vini tek unë dhe unë ua heq dhëmballën e sëmurë. Ju nuk do të kënaqeni me mua dhe do të më thoni:

"Po kjo faqja ime që u shfry me se do të zëvendësohet?"

- Me asgjë, nuk ka nevojë të zëvendësohet, - iu përgjigj bashkëbiseduesi.

*Kur Tolstoj besonte se kishte arritur qartësinë dhe përsosmërinë e dëshiruar, ua lexonte veprën e re njerëzve të tij të afërm nganjëherë dhe fshatarëve. "Pushteti i errësirës", u lexua përpara fshatarëve, të cilët nuk e pritën mirë. Në pjesën më emocionale të dramës ata qeshën kur dëgjuan disa fjalë vulgare që përdorte në dialog Tolstoj.

*Kur ishte në universitetin e Kazanit nuk rrinte shumë me shokët, me të cilët pothuaj nuk njihej. Rrinte gjithnjë në një nga bankat më të largëta nga profesori. Këtë e bënte se gjatë mësimin lexonte vepra letrare dhe filozofike.

*Tolstoj ishte supersticioz dhe shpesh thoshte se numri 28 kushtëzohej me disa gjëra të jetës së tij. Ai kishte lindur me 28 gusht 1828 dhe ishte martuar në datën 28. Më 1910 i biri i tha një ditë i shkujdesur:

- Ki kujdes baba se këtë vit t'i mbush 82 vjeç dhe numri 82 është 28-ta e përmbysur.

- Ndoshta, - u përgjigj Tolstoj, - bëre mirë që ma the. Ai vdiq atë vit.

"Kërkoj të më konsideroni pasues të Muhammedit"

Leon Nikollajeviç Tolstoj (1828-1910), autori dhe mendimtari gjenial rus, i dha kontribut të madh letërsisë dhe historisë ruse. Mirëpo, pikëpamjet e tij filozofike, shqyrtimet në të cilat ai ka prezantuar idetë mbi Zotin, shpirtin, dijen, dashurinë dhe shumë pikëpamje të tjera të tij, mbetën të pakuptueshme për kohën kur jetoi. Për këtë arsye, qe mallkuar dhe anatemuar prej kishës, kurse miqtë dhe të afërmit e braktisën. Në vitin 1910, në vitin e 81 të jetës, Leon Tolstoj e lëshoi shtëpinë dhe vdiq në rrugë, në stacionin Astapovo.

Përse fundi i jetës së këtij autori të madh qe kaq i dëshpërueshëm dhe i dhembshëm dhe ku qe nisur Tolstoji, kur e braktisi shtëpinë. Disa letra të tij i ndriçojnë këto gjera. Kështu ai shkruan për kishën:

“Bota bëri çka dëshiroi, i lejoi kishës ta shpjegojë rëndësinë dhe synimin e jetës. Bota vendosi jetën krejtësisht të kundërt me mësimet e Krishtit, kurse kisha studioi veprat e shkruara me të cilat e la popullin të jetojë në kundërshti me ligjin e Krishtit, të jetojë sipas vullnetit të tij. Rezultati ishte se bota filloi të jetojë jetën më të keqe se në jetën pagane, kurse kisha jo vetëm që këtë e arsyetonte, por edhe e miratonte duke folur se kjo është në pajtim me mësimin e Krishtit ...”. Clear Glade, Mars, 1909.

Rusja e cila ishte e martuar për një musliman, E. Velikova, i shkroi Tolstojit, që bijtë e saj dëshirojnë ta pranojnë islamin, dhe pyeti për këshillë dhe a është kjo e mundur. Autori iu përgjigj:

“Sa i përket preferimit të muhamedanizmit ndaj ortodoksisë ... mundem vetëm të pajtohem në mendimin me shpirtat të cilët janë në këtë kalim. ... duke i kuptuar idealet kristiane dhe doktrinën kristiane në mënyrë të drejtë, për mua nuk ka dyshim që muhamedanizmi, sipas formave të jashtme, pakrahasueshëm është mbi ortodoksinë. Dhe, nëse personi gjendet të zgjedhë ndërmjet këtyre dy obcioneve: ta mbajë ortodoksinë apo ta pranojë muhamedanizmin, për çdo person të arsyeshëm nuk ka dyshim se do ta pranojë muhamedanizmin me pranimin e doktrinës: Një Zot dhe i Dërguari i Tij, në vend të adhurimit të ndërlikuar dhe të paqartë - trinitetit, shpagimit, sakramenteve, shenjtorëve dhe ikonave të tyre dhe ritualet komplekse.” Clear Glade, mars, 15, 1909.

Ta shqyrtojmë edhe një letër të autorit të madh, e cila edhe më tepër e sqaron pikëpamjen, kurse është rezultat i hulumtimit të dhembshëm.

“Do ta kisha kënaqësinë sikur ju të ishit të fesë dhe bindjes së njëjtë sikur unë. Keni zbuluar diçka në zemrën time. Çfarëdo suksesi në jetë, pasuria, respekti dhe falënderimet nuk më janë siguruar. Miqtë e mi, madje edhe familja kanë kthyer kokën nga unë. Disa – liberalët dhe estetët më konsiderojnë për budalla ose me mendje të dobët sikur Gogolin; revolucionarët dhe radikalët konsiderojnë se jam mistik, orator, llafazan; njerëzit qeveritarë më konsiderojnë të rrezikshëm, ortodoksët (pravosllavët) me konsiderojnë djall. E pranoj se e kam rëndë ... Prandaj, ju lutem, shikoni në mua si pasues të Muhamedit (muhamedan), dhe çdo gjë do të jetë në rregull.” Clear Glade, Prill, 1884.